

Uitzicht op de Grebbeberg vanaf de Grift, Achterberg

4.2.0 Inleiding paragraaf Weerstandsvermogen & Risicobeheersing

Informatie over het weerstandsvermogen is van belang om te weten of en in hoeverre financiële tegenvallers kunnen worden opgevangen zodat de gemeente Rhenen kan zorgen dat de uitvoering van het bestaande beleid en voorzieningen doorgang blijft vinden. Vanuit het provinciaal toezicht zijn geen directe normen voor het weerstandsvermogen aangegeven (§4.2.1).

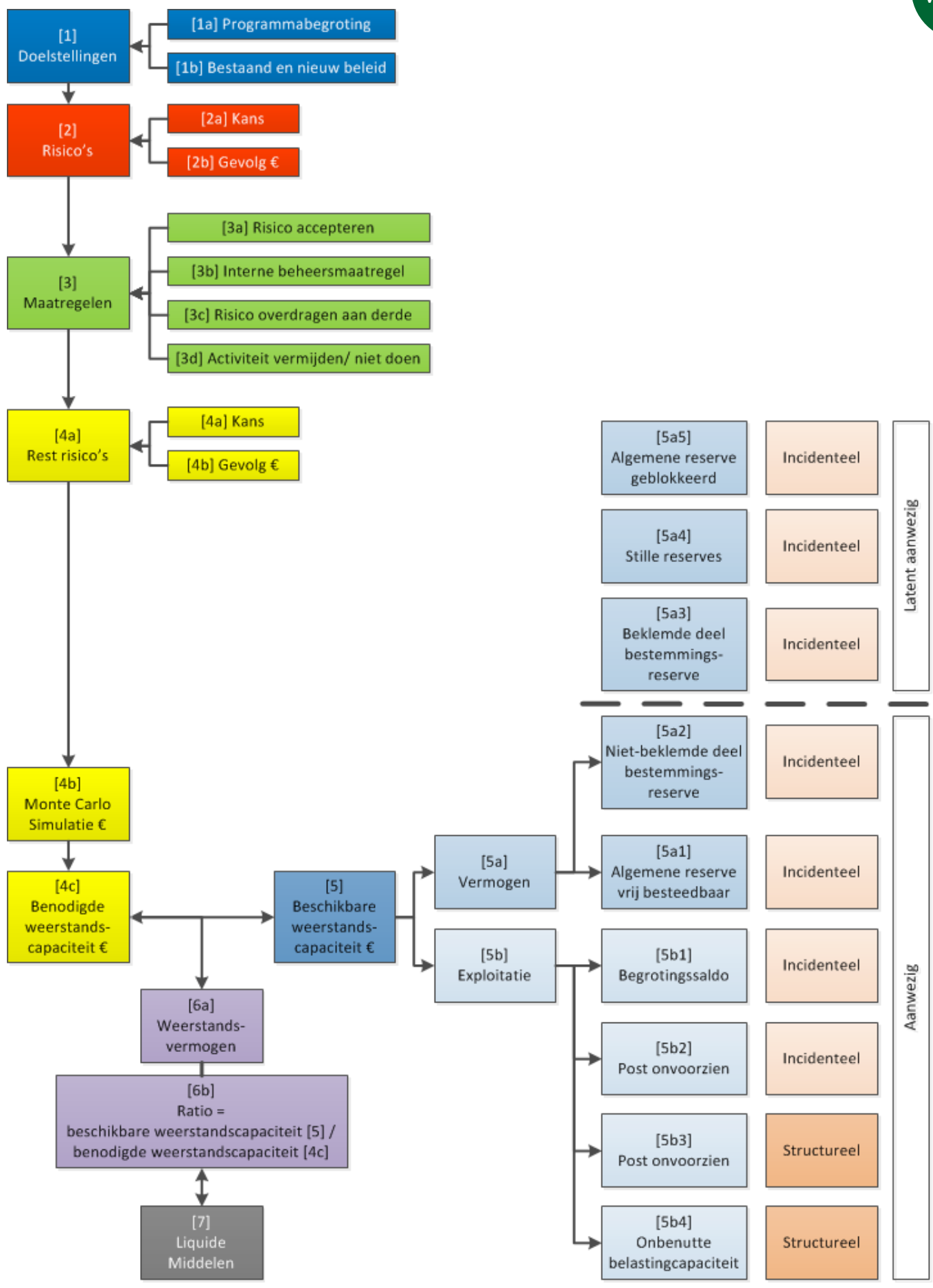
Ook bij goed financieel beheer kunnen onverwachte financiële gevolgen optreden. Deze tegenvallers kunnen structureel of incidenteel van aard zijn, maar hebben altijd invloed op de financiële positie van de gemeente. De mate van flexibiliteit van de baten en lasten in de gemeentebegroting speelt een belangrijke rol bij de bepaling van het weerstandsvermogen: hoe snel kunnen (structurele) tegenvallers worden opgevangen door ombuigingen van bestaand beleid al dan niet in combinatie met belastingverhogingen (het benutten van de onbenutte belastingcapaciteit). Daarnaast kunnen incidentele tegenvallers opgevangen worden door het inzetten van de algemene reserve en/of door het niet-beklemde deel van de bestemmingsreserves anders in te zetten (§4.2.2).

De gemeente kan restrisico's dragen door het achter de hand hebben van voldoende weerstandscapaciteit. Een precies sluitende begroting (zonder enige mate van flexibiliteit) en geen weerstandscapaciteit betekent dat iedere financiële tegenvaller een probleem gaat opleveren, als er geen even grote meevallers tegenover staan. De begrotingsprogramma's en daarmee het beleid van de gemeente staan dan permanent onder druk. Weerstandscapaciteit als financiële buffer is daarom noodzakelijk. Hoe hoog de weerstandscapaciteit zou moeten zijn, is niet exact aan te geven. De omvang is namelijk afhankelijk van de financiële restrisico's die de gemeente (op enig moment) loopt en de kans dat de risico's daadwerkelijk effectief worden: dit wijzigt in de tijd (§4.2.3).

Met ingang van de begroting 2016 en de jaarstukken 2015 is een vijftal kengetallen volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht in deze paragraaf opgenomen (§4.2.4). Het doel van deze kengetallen is meer inzicht te geven in de (ontwikkeling van de) financiële positie van de gemeente.

Een aandachtspunt hierbij is dat in de financiële verslagleggingsregels, die de commissie BBV heeft opgesteld, géén normen zijn opgenomen. Belangrijkste reden hiervoor is dat een kengetal of de ontwikkeling van een kengetal een weerspiegeling is van het gevoerde beleid/ 'risk appetite' van een gemeente. Hierin kunnen bewuste keuzes zijn gemaakt die voor elke gemeente anders zijn vanwege hun lokale context. Bovendien zegt een kengetal op zichzelf niet veel. Het gaat om de meerjarige ontwikkeling van de kengetallen en de onderlinge samenhang hier tussen. De keuze van de commissie BBV is daarom begrijpelijk. Toch hebben wij gemeend de normen, die bijvoorbeeld door de VNG, provincie of andere ('best practice') gemeenten worden gehanteerd, op te nemen om enige duiding aan te brengen in onze eigen kengetallen.

De raad heeft op 9 juni 2015 de nota "Weerstandsvermogen & risicobeheersing" voor het risicomanagement en het noodzakelijk geachte weerstandsvermogen vastgesteld. De figuur op de volgende pagina is hieraan ontleend.

4.2.1 Weerstandsvermogen

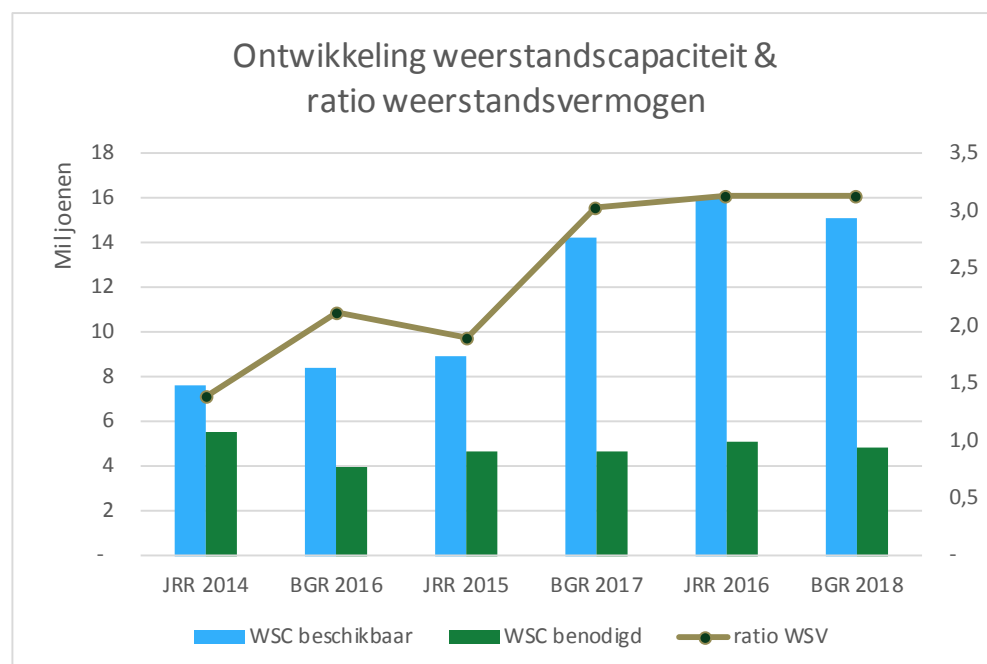
Ratio weerstandsvermogen – 6b

Middels een simulatie [4b] wordt berekend wat het mogelijk nadelige financiële gevolg kan zijn. Dit wordt de benodigde weerstandscapaciteit genoemd [4c]. De relatie tussen de risico's waar géén maatregelen voor zijn getroffen, de zogenaamde restrisco's [4a-b-c], en de aanwezige beschikbare capaciteit die de gemeente Rhenen heeft om de niet begrote kosten [5] op te vangen wordt het weerstandsvermogen genoemd [6].

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{15.061.000}{4.800.000} = 3,1$$

De ratio kan ingedeeld worden volgens onderstaande waarderingstabel, volgens ons eigen beleid dient de ratio groter of gelijk te zijn aan 1,0

Waarderingcijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$\geq 2,0$	Uitstekend
B	$1,4 \leq x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 \leq x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 \leq x < 1,0$	Matig
E	$0,6 \leq x < 0,8$	Onvoldoende
F	$< 0,6$	Ruim onvoldoende

De significante stijging van het ratio weerstandsvermogen (JRR 2015 – BGR 2017) is grotendeels veroorzaakt doordat het geblokkeerde deel van de algemene reserve is overgeheveld naar de algemene reserve vrij besteedbaar.

Liquiditeiten – 7

Mocht zich overigens een onvoorzien (groot) incident voordoen dan zullen de daaruit voortvloeiende kosten (vrijwel direct) betaald moeten worden uit de liquide middelen. Indien de liquide middelen niet toereikend zijn zal er extra geleend moeten worden hetgeen extra rentelasten met zich meebrengt (waarvoor dekking gevonden dient te worden) en de solvabiliteit (en ratio weerstandsvermogen) negatief beïnvloedt. Daarbij is het ook de vraag of onze investeringsruimte (EMU-saldo) voldoende is en of de regels vanuit de wet Hof ons niet belemmeren. Als er geen dekking wordt gevonden (of de wet Hof zou knellen), dan dienen andere keuzes gemaakt te worden: bijvoorbeeld bepaalde investeringen niet doen of vertragen of belastingen verhogen.

4.2.2 Weerstandscapaciteit

De middelen waarover de gemeente beschikt om de (rest)risico's die de gemeente loopt af te dekken mochten zij zich voordoen, wordt "de weerstandscapaciteit" genoemd.

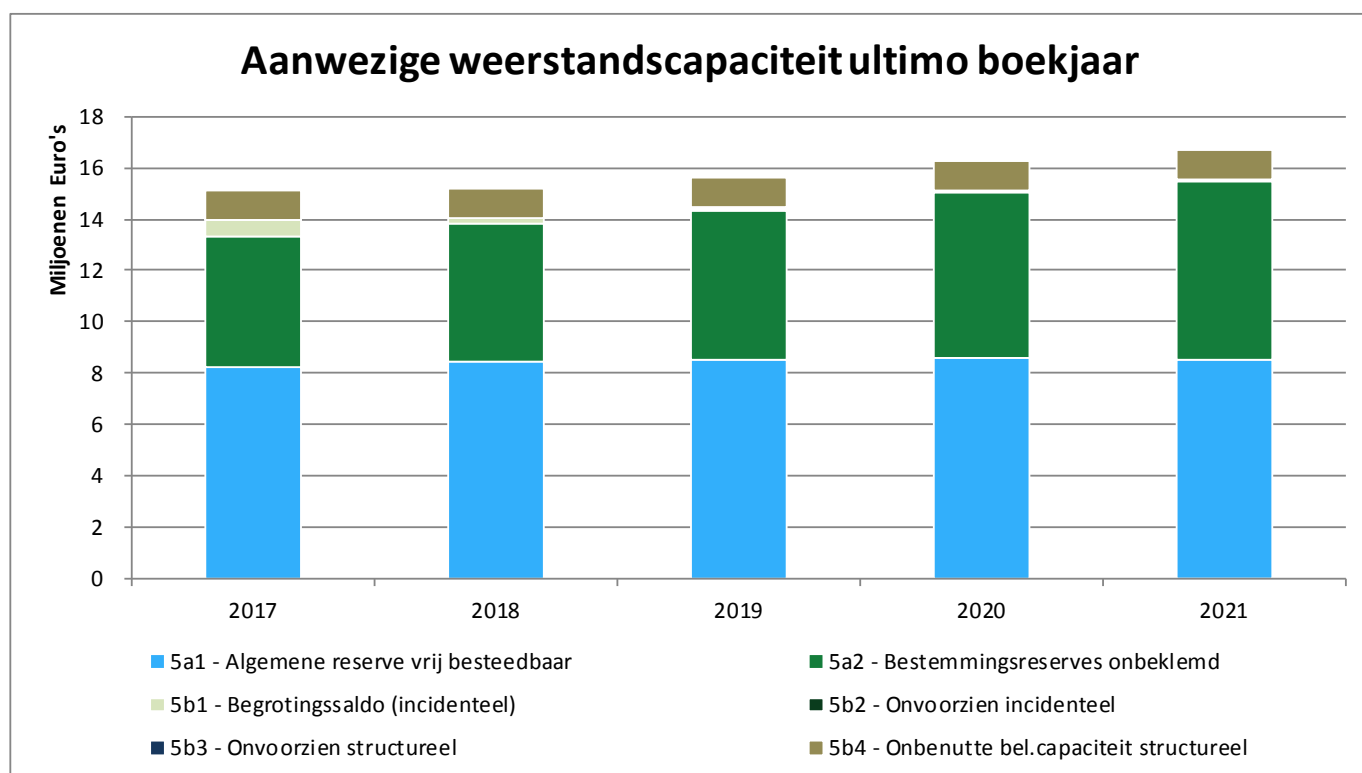
Omvang weerstandscapaciteit — 5

De totale aanwezige weerstandscapaciteit van de gemeente Rhenen bedraagt begin 2018 ruim € 15 miljoen.

De weerstandscapaciteit is opgebouwd uit de structurele componenten en incidentele componenten. In onderstaande tabel is de omvang weergegeven:

Weerstandscapaciteit (ultimo boekjaar)	2017	2018	2019	2020	2021
Vermogen (1a)					
5a1 - Algemene reserve vrij besteedbaar	8.258.500 V	8.423.000 V	8.538.500 V	8.616.000 V	8.516.000 V
5a2 - Bestemmingsreserves onbeklemd	5.043.500 V	5.427.500 V	5.800.000 V	6.429.000 V	6.923.000 V
Subtotaal vermogen (1a)	13.302.000 V	13.850.500 V	14.338.500 V	15.045.000 V	15.439.000 V
Exploitatie (1b)					
5b1 - Begrotingssaldo (incidenteel)	640.000 V	26.000 V	84.000 V	21.500 V	53.500 N
5b2 - Onvoorzien incidenteel	20.000 V	20.000 V	20.000 V	20.000 V	20.000 V
5b3 - Onvoorzien structureel	11.500 V	23.000 V	34.500 V	46.000 V	57.500 V
5b4 - Onbenutte bel.capaciteit structureel	1.142.000 V	1.142.000 V	1.142.000 V	1.142.000 V	1.142.000 V
Subtotaal exploitatie (1b)	1.813.500 V	1.211.000 V	1.280.500 V	1.229.500 V	1.166.000 V
Totaal aanw. Weerstandscap. (1 = 1a + 1b)	15.115.500 V	15.061.500 V	15.619.000 V	16.274.500 V	16.605.000 V
Vermogen					
5a3 - Beklemd deel bestemm.reserve (inc.)	9.263.000 V	9.003.000 V	8.693.500 V	8.385.500 V	8.127.500 V
Totaal latente weerstandscapaciteit (2)	9.263.000 V	9.003.000 V	8.693.500 V	8.385.500 V	8.127.500 V
Aanwezige + Latente W.cap. (3 = 1+2)	24.378.500 V	24.064.500 V	24.312.500 V	24.660.000 V	24.732.500 V

in euro's

De incidentele capaciteit

De incidentele capaciteit bestaat uit het vermogen om tegenvallers eenmalig op te vangen zonder dat dit invloed heeft op het voortzetten van het bestaand beleid. De incidentele capaciteit bestaat uit:

- **Vrij aanwendbare deel van de algemene reserve - 5a1**
Het vrij aanwendbare deel van de algemene reserve is volledig beschikbaar om onverwachte incidentele tegenvallers te kunnen opvangen omdat de raad daaraan geen specifieke beleidsbestemming heeft gekoppeld. De algemene reserve wordt gebruikt voor de egalisatie van exploitatietekorten en -overschotten. Daarnaast wordt de algemene reserve ingezet voor ongedekte eenmalige lasten waar een raadsbesluit aan ten grondslag ligt.
- **Niet bekleemde deel van de bestemmingsreserves - 5a2**
Het niet bekleemde deel van de bestemmingsreserves is volledig beschikbaar om onverwachte incidentele tegenvallers te kunnen opvangen, omdat deze reserves niet structureel zijn ingezet in de begroting. Over het algemeen betreft het reserves met een spaar/- egalisatiemotief.
- **Bekleemde deel van de bestemmingsreserves - 5a3**
Het bekleemde deel van de bestemmingsreserves is niet beschikbaar om onverwachte incidentele tegenvallers te kunnen opvangen, omdat deze reserves structureel zijn ingezet in de begroting. Een voorbeeld hiervan zijn de bruto-methodereserves.
- **Stille reserves - 5a4**
Deze reserves zijn meerwaarden van activa die laag of tegen nul zijn gewaardeerd, maar direct verkoopbaar zijn als dat gewenst is. Van een stille reserve wordt dus pas uitgegaan als activa niet duurzaam aan de bedrijfsuitoefening zijn verbonden. De meeste gemeentelijke eigendommen zoals schoolgebouwen, sportvelden en het gemeentehuis worden gebruikt voor de uitvoering van gemeentelijke taken (en zijn dus duurzaam verbonden aan de bedrijfsuitoefening). Als gemeente hebben wij slechts een beperkt aantal activa in bezit die niet duurzaam aan de bedrijfsuitoefening verbonden zijn (bijv. verhuurde gronden, de woning aan de Kerkstraat e.d.). De directe opbrengstwaarde dient bekend te zijn en bovendien moeten de betreffende activa direct verkoopbaar of verhandelbaar zijn. Dit is met de gemeentelijke activa zelden het geval. Mede daarom zijn de stille reserves als een p.m.-post opgenomen.
- **Algemene reserve geblokkeerd - 5a5**
Een deel van de algemene reserve had de gemeente Rhenen geblokkeerd. In 2016 heeft de raad besloten om algemene reserve geblokkeerd te deblokkeren en toe te voegen aan de algemene reserve vrij besteedbaar. Deblokkeren van dit deel van de algemene reserve betekent dat deze betrokken is bij het bepalen van de omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit.
- **Begrotingssaldo - 5b1**
Het saldo van de begroting kan incidenteel ingezet worden ter dekking van risico's.
- **Onvoorzien incidenteel - 5b2**
Deze post kan incidenteel ingezet worden ter dekking van optredende risico's. Voor de begroting 2018 is de post onvoorzien incidenteel € 20.000.

De structurele capaciteit

De structurele capaciteit bestaat uit de middelen die blijvend ingezet kunnen worden om tegenvallers in de begroting op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van het meerjarig beleid. De structurele capaciteit bestaat uit:

- **Onvoorzien structureel - 5b3**
De post onvoorzien structureel is in de begroting opgenomen ter dekking van optredende risico's. Voor de begroting 2018 is de post onvoorzien structureel € 11.500.
- **Onbenutte belastingcapaciteit - 5b4**
Hiermee wordt bedoeld de financiële ruimte tussen de feitelijke opbrengsten uit belastingen en heffingen en de opbrengsten die de gemeente zou ontvangen op basis van de uitgangspunten die het rijk hanteert voor de zogenaamde artikel 12 status in de Financiële Verhoudingswet. Het rijk hanteert bij het toekennen van deze status de volgende uitgangspunten:
  - alle rechten, heffingen en leges dienen kostendekkend te zijn vastgesteld; en
  - het tarief voor de OZB moet voor 2018 zijn vastgesteld op 0,1952% (tarief wordt jaarlijks gepubliceerd in mei/junicircularie).

4.2.3 Risico's

De gemeente probeert haar doelstellingen te bereiken [1] maar hierbij kunnen zich risico's voordoen die er voor kunnen zorgen dat het behalen van die doelstellingen negatief wordt beïnvloed [2]. Voor een groot aantal geïdentificeerde risico's zijn maatregelen getroffen om de kans en/of het gevolg te verminderen [3]. Voor een aantal risico's is dit om verschillende redenen (bewust) niet gedaan of kunnen de beheersmaatregelen niet geheel effectief zijn (voor de kans en/of het gevolg): dit zijn de zogenaamde restrisico's [4a].

Restrisico's – 4a

De risico's relevant voor de bepaling van het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet zijn of konden worden ondervangen met beheersmaatregelen (zogenaamde restrisico's). Er heeft een gemeentebrede risico-inventarisatie plaatsgevonden waarbij de teams met de meest risicovolle processen hun processen hebben beoordeeld op mogelijke nog niet afgedekte risico's. De 'gevonden' restrisico's zijn vervolgens voor zover mogelijk gekwantificeerd.

Grootste restrisico's

Hieronder treft u een overzicht aan van de grootste risico's. Voor een gedetailleerd overzicht van de grootste risico's per deelprogramma verwijzen wij naar de najaarsrapportage 2017.

Top 10 risico's	Toelichting
1.2 Organisatie	Financiële gevolgen naar aanleiding van fouten in een aanbestedingsproces.
1.2 Organisatie	Extra lasten als gevolg van nadelige aanpassing van de rekenrente bij de pensioenbepaling als de dekkingsgraad van het pensioenfonds onvoldoende is.
1.3 Facilitair	Financiële nadelen als gevolg van cybercrime, bijvoorbeeld een hacker met (kwaadwillende) bedoelingen die ons computernetwerk binnendringt of een ransomware aanval.
1.3 Facilitair	Bestuurlijke boete(s) van de Autoriteit Persoonsgegevens als gevolg van het overtreden van de Wet bescherming persoonsgegevens. Bijvoorbeeld het niet aantoonbaar hebben (genomen) van passende technische en organisatorische maatregelen om persoonsgegevens te beveiligen of het niet (tijdig) melden van een datalek.
3.1 Verkeer en openbare ruimte	Financiële nadelen als gevolg van wateroverlast in bewoond gebied naar aanleiding van hevige regenbuien.
3.1 Verkeer en openbare ruimte	Niet verhaalbare kosten voor het opruimen van asbest in de openbare ruimte.
4 Jeugd, maatschappelijke ondersteuning, participatie en inkomen	Financiële nadelen als gevolg van open einde regelingen: WMO ZIN, WMO PGB, jeugdzorg.
4.1 Jeugd	Door onvoldoende innovatie kunnen de ingeboekte besparingen bij Jeugd niet of slechts gedeeltelijk of niet tijdig gerealiseerd worden.
4.3 Participatie en inkomen	Hogere kosten bijstandsverlening door een hogere instroom en/of lagere (vertraagde) uitstroom. Onzekerheden omtrent veranderkundige opgave IW4.
7.2 Overige algemene dekkingsmiddelen	Financiële nadelen als gevolg van onzekerheid over de ontwikkeling in het gemeentefonds, aanpassingen in verdeelmodellen en/of veranderingen in macrobudgetten voor het SD.

4.2.4 Kengetallen

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing vanaf de begroting 2016 en de jaarrekening 2015 een verplichte basisset van vijf financiële kengetallen moet worden opgenomen. Naast de kengetallen wordt een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie opgenomen. De kengetallen en de beoordeling geven gezamenlijk op eenvoudige wijze inzicht in de financiële positie van de gemeente. Het gebruik en het vaststellen van de berekeningswijze van de kengetallen heeft geen functie als normeringinstrument in het kader van het financieel toezicht door de provincies. De invoering van de set van vijf kengetallen is bedoeld om de financiële positie voor raadsleden inzichtelijker te maken. Doordat iedere gemeente de kengetallen op dezelfde wijze berekent, zijn ze onderling vergelijkbaar, maar dient wel de specifieke lokale situatie in het achterhoofd gehouden te worden.

De kengetallen van de recente jaarrekening, de lopende begroting en de nieuwe begroting dienen hierbij opgenomen te worden. De tabellen in deze paragraaf Kengetallen bevatten daarom de cijfers van de jaarrekening 2016, de begroting 2017 en de begroting 2018 en de normering zoals die door de VNG wordt gegeven. Zie ondestaande tabel.

Kengetal ultimo jaar		Kengetallen gemeente Rhenen			Normen VNG		
		JRR 2016	BGR 2017	BGR 2018	Voldoende	Matig	Onvoldoende
1a	Netto-schuldquote	79%	110%	100%	<90%	100-130%	>130%
1b	Netto-schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	60%	89%	85%	<90%	100-130%	>130%
2	Solvabiliteitsratio	35%	27%	30%	>40%	20-40%	<20%
3	Grondexploitatie	4%	5%	0%	<10%		
4	Structurele exploitatieruimte	2,08%	0,13%	0,38%	>0,6%	0-0,6%	<0%
5	Belastingcapaciteit: woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde jaar ervoor	103%	110%	105%	<100%	100-120%	>120%

In het figuur op de volgende pagina vindt u de ratio's van de gemeente Rhenen voor het jaar 2018, waarbij ook de onderlinge samenhang inzichtelijk is gemaakt. Tevens vindt u een korte uitleg van het kengetal.

Structurele Exploitatieruimte

Heeft de gemeente/provincie voldoende structurele baten om haar structurele lasten te dekken?

Hoe hoger dit percentage, hoe beter

Netto Schuldquote

Heeft de gemeente/provincie een hoge schuld en hoeveel daarvan is doorgeleend aan derden? De netto schuldquote bestaat dus uit twee ratio's: zowel in- als exclusief doorgeleende gelden.

Hoe lager deze percentages, hoe beter

Belastingcapaciteit

Heft de gemeente/provincie relatief veel belastingen en is er ruimte om deze belastingen te verhogen?

Hoe lager dit percentage, hoe beter

Solvabiliteit

Heeft de gemeente/provincie voldoende eigen vermogen om aan haar financiële verplichtingen te voldoen?

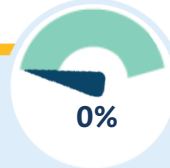
Hoe hoger dit percentage, hoe beter

Grondexploitatie

Grondexploitatie kan risicovol zijn. Heeft de gemeente/provincie relatief veel grond en loopt zij daardoor veel risico?

Hoe lager dit percentage, hoe beter

De kengetallen geven in samenhang (en over meerdere jaren) gemakkelijker inzicht in de financiële positie van een gemeente/provincie.

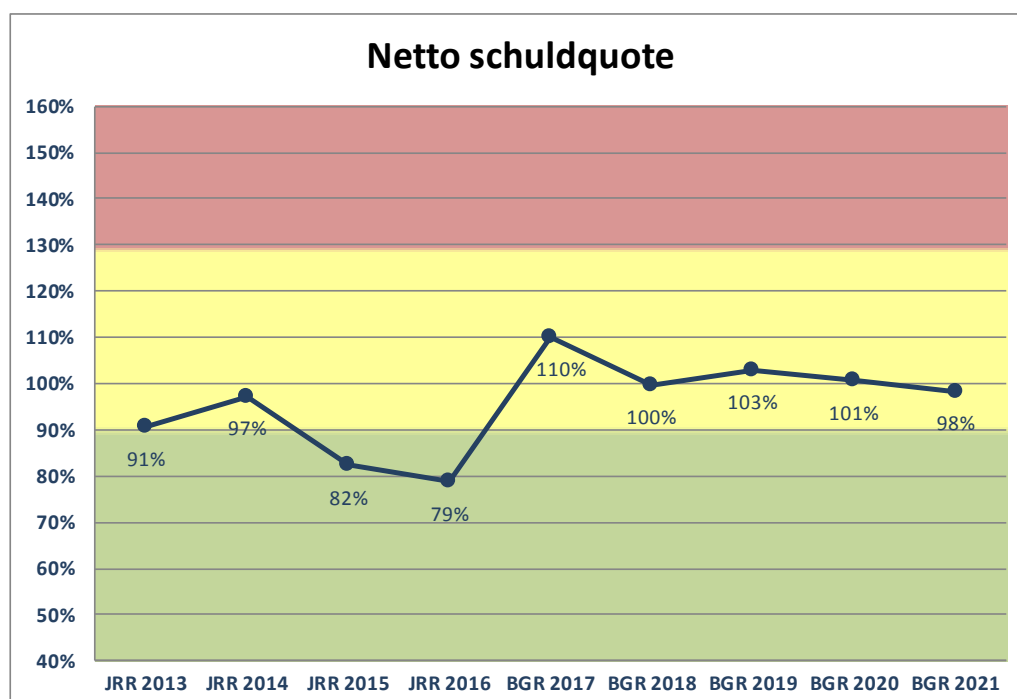
1a - Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Netto schuldquote	JRR 2016	BGR 2017	BGR 2018
A) Vaste schulden	34.081.500 N	42.957.500 N	39.541.000 N
B) Netto vlottende schuld	5.127.000 N	7.708.500 N	8.643.000 N
C) Overlopende passiva	2.868.000 N	1.886.000 N	2.177.000 N
D) Financiële activa	0 N	0 N	0 N
E) Uitzettingen < 1 jaar	5.639.000 V	6.192.000 V	5.639.000 V
F) Liquide middelen	216.000 V	217.000 V	216.000 V
G) Overlopende activa	2.380.000 V	1.849.000 V	2.380.000 V
H) Totale baten (excl. Reserves)	42.973.500 N	40.249.500 N	42.134.000 N
F) Stand per 31 december (A+B+C-D-E-F-G)/H*100%	79%	110%	100%

in euro's

In onderstaande grafiek is de ontwikkeling van de netto schuldquote over de jaren 2013-2021 weergegeven.

De substantiële daling van de schuldquote bij de jaarrekening 2015 wordt veroorzaakt door de decentralisaties in het Sociaal Domein. Door de substantiële stijging van de gemeentelijke baten, daalt de netto schuldquote. De stijging vanaf 2017 wordt vooral veroorzaakt door het verschil tussen jaarrekening en begroting. Een gemeente dient behoudend te begroten en bij het schuldquote wordt daarom rekening gehouden met het aantrekken van nieuwe leningen alsof alle voorgenomen investeringen tot en met het begrotingsjaar gerealiseerd worden. In werkelijkheid wordt een deel van de voorgenomen investeringen gefaseerd uitgevoerd. In de jaarrekening is de werkelijke stand van de leningenportefeuille daarom vaak lager dan bij de begroting geprognosticeerd.

Als de netto schuld groter is dan 130% is er sprake van een erg hoge schuld. Bij een netto-schuldquote tot 90% zit de gemeente goed. Dit zijn grove maten. Voor een genuanceerd beeld moet u ook naar de uitgeleende gelden kijken. Zo ligt bij een zeer grote portefeuille uitgeleend geld de grens voor een te hoge gemeenteschuld hoger. Zie daarvoor de volgende alinea 'netto-schuldquote gecorrigeerd'.

1b - Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

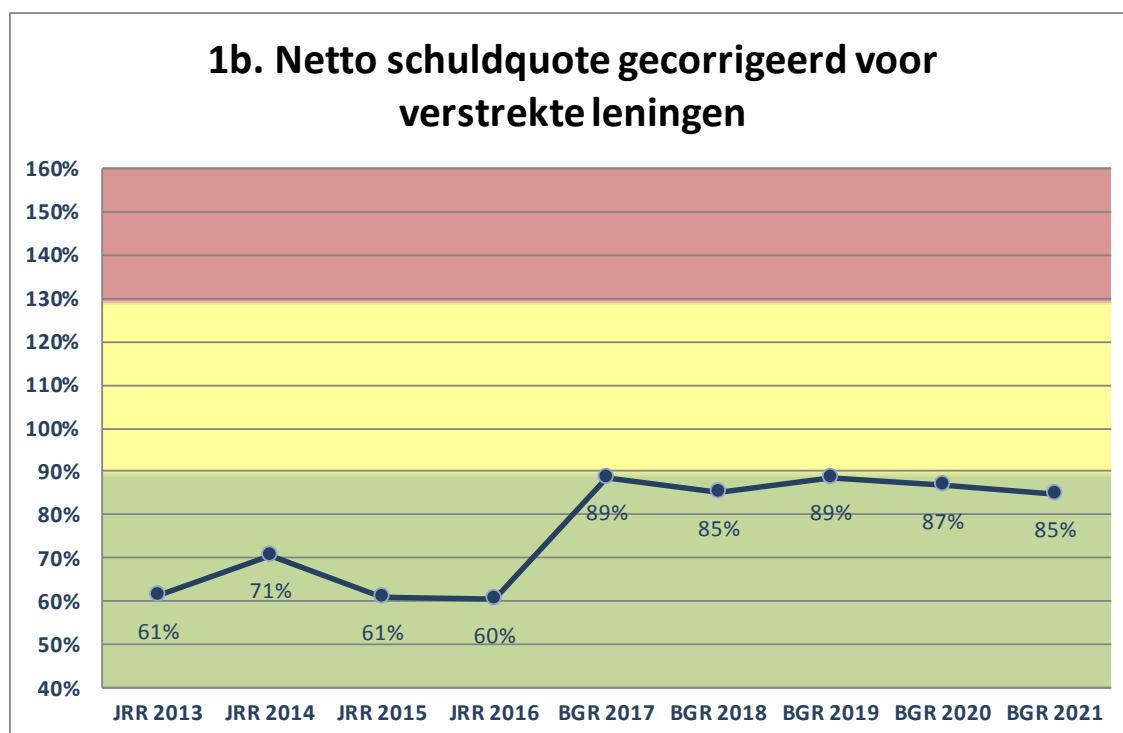
Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

Netto schuldquote gecorrigeerd	JRR 2016	BGR 2017	BGR 2018
A) Vaste schulden	34.081.500 N	42.957.500 N	39.541.000 N
B) Netto vlottende schuld	5.127.000 N	7.708.500 N	8.643.000 N
C) Overlopende passiva	2.868.000 N	1.886.000 N	2.177.000 N
D) Financiële activa	7.880.000 V	8.584.000 V	6.186.000 V
E) Uitzettingen < 1 jaar	5.639.000 V	6.192.000 V	5.639.000 V
F) Liquide middelen	216.000 V	217.000 V	216.000 V
G) Overlopende activa	2.380.000 V	1.849.000 V	2.380.000 V
H) Totale baten (excl. Reserves)	42.973.500 N	40.249.500 N	42.134.000 N
F) Stand per 31 december (A+B+C-D-E-F-G)/H*100%	60%	89%	85%

in euro's

Uitgeleende gelden zijn gelden die de gemeente uitleent aan andere partijen. De schulden die hier tegenover staan, drukken niet op de begroting. De rente wordt doorberekend. Met de aflossingen op de uitgeleende gelden kan de gemeente de schulden aflossen. Schulden voor de financiering van uitgeleende gelden drukken per saldo niet op de begroting. Maar geld uitlenen is niet zonder risico. Als de lenende partij de lening niet kan terugbetalen, is de gemeente het uitgeleende geld kwijt en blijft zij zitten met de schuld die ertegenover staat.

In onderstaande grafiek is de ontwikkeling van de netto schuldquote over de jaren 2013-2021 weergegeven.

De substantiële daling van de schuldquote bij de jaarrekening 2015 wordt veroorzaakt door de decentralisaties in het Sociaal Domein. Door de substantiële stijging van de gemeentelijke baten, daalt de netto schuldquote. De stijging vanaf 2017 wordt vooral veroorzaakt door het verschil tussen jaarrekening en begroting. Een gemeente dient behoudend te begroten en bij het schuldquote wordt daarom rekening gehouden met het aantrekken van nieuwe leningen alsof alle voorgenomen investeringen tot en met het begrotingsjaar gerealiseerd worden. In werkelijkheid wordt een deel van de voorgenomen investeringen gefaseerd uitgevoerd. In de jaarrekening is de werkelijke stand van de leningenportefeuille daarom vaak lager dan bij de begroting geprognosticeerd.

Als de netto schuldquote groter is dan 130% is er sprake van een erg hoge schuld. Bij een netto-schuldquote tot 100% zit de gemeente goed. De gecorrigeerde netto schuldquote ligt voor Rhenen in 2018 op 85% en is derhalve goed te noemen.

2 - De solvabiliteitsratio

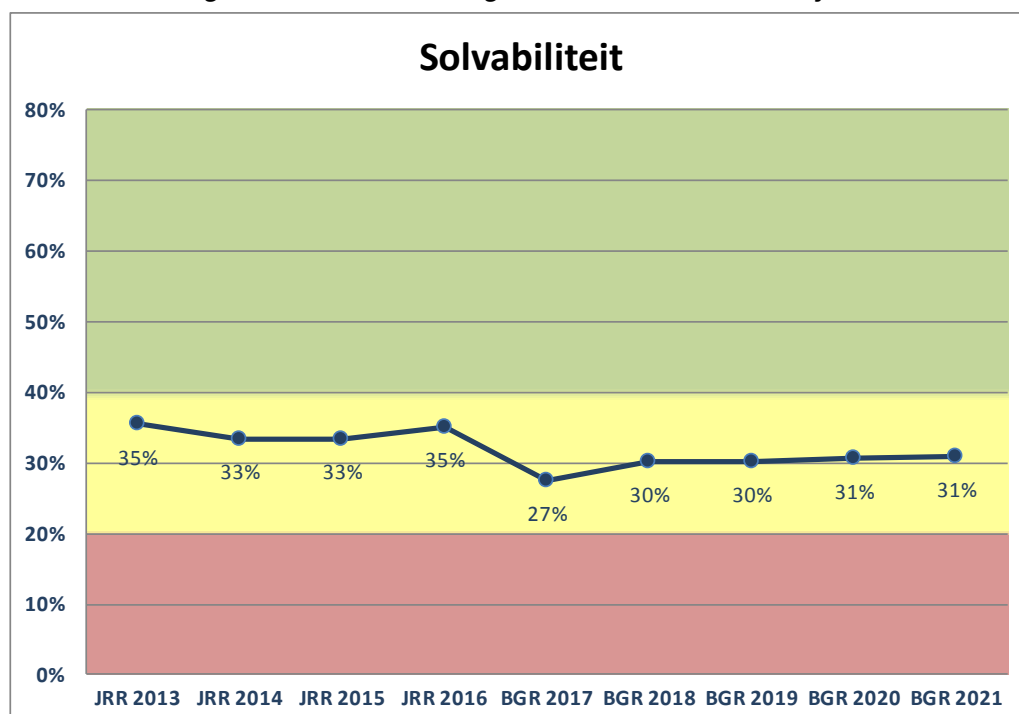
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld en veel eigen vermogen hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Hoe hoger de solvabiliteit hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. In de gemeente Rhenen zijn in het verleden verschillende methoden van berekening van de solvabiliteit gebruikt. Volgens de nieuwe regels wordt de methode gebruikt waarbij het eigen vermogen wordt afgezet tegen het totale vermogen (balanstotaal).

Solvabiliteit	JRR 2016	BGR 2017	BGR 2018
A) Eigen Vermogen	23.717.000 N	20.762.000 N	22.853.000 N
B) Balanstotaal	67.467.000 N	75.550.500 N	75.571.000 N
Stand per 31 december (A/B)*100%	35%	27%	30%

in euro's

Als norm voor een goed solvabiliteitsratio geeft de VNG een percentage van 40% aan. De solvabiliteitsratio is onvoldoende onder de 20%. De solvabiliteit van Rhenen voor 2018 is 30% en is daarom matig te noemen. Door fasering van investeringen ligt de solvabiliteit bij de afgelopen jaarrekeningen enkele procenten hoger (zie de grafiek hieronder), maar is nog steeds matig (<40%).

In onderstaande grafiek is de ontwikkeling van de solvabiliteit over de jaren 2013-2021 weergegeven.

Na een daling van de solvabiliteit in het begrotingsjaar 2017, laten de begrotingsjaren 2018-2021 weer een trend naar boven zien. Dit laat onverlet dat de solvabiliteit van de gemeente op een matig niveau blijft.

3 - Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen de actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

De meerjarige ontwikkeling van de boekwaarde van de In Exploitatie Genomen Gronden (IEGG) wordt alleen geactualiseerd naar aanleiding van het opstellen van de jaarrekening. Sinds de jaarrekening 2016 worden de Niet In Exploitatie Genomen Gronden (NIEGG) hier niet meer weergegeven, omdat deze geen onderdeel meer uitmaken van de voorraden, maar van de immateriële vaste activa.

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie, de waarde van de grond, is ten opzichte van de totale geraamde baten.

Grondexploitatie	JRR 2016	BGR 2017	BGR 2018
A) Bouwgronden in exploitatie (IEGG)	1.846.000 N	1.907.000 N	109.000 V
B) Totale baten (excl. reserves)	42.973.500 N	40.249.500 N	42.134.000 N
Grondexploitatie A/B*100%	4%	5%	0%

in euro's

Voor de ratio grondexploitatie is geen uitgebreide normering beschikbaar, de VNG stelt wel dat een kengetal grondexploitatie van 10% of hoger als kwetsbaar wordt gesteld. Hier blijft de gemeente ruim onder.

4 - Structurele exploitatieruimte

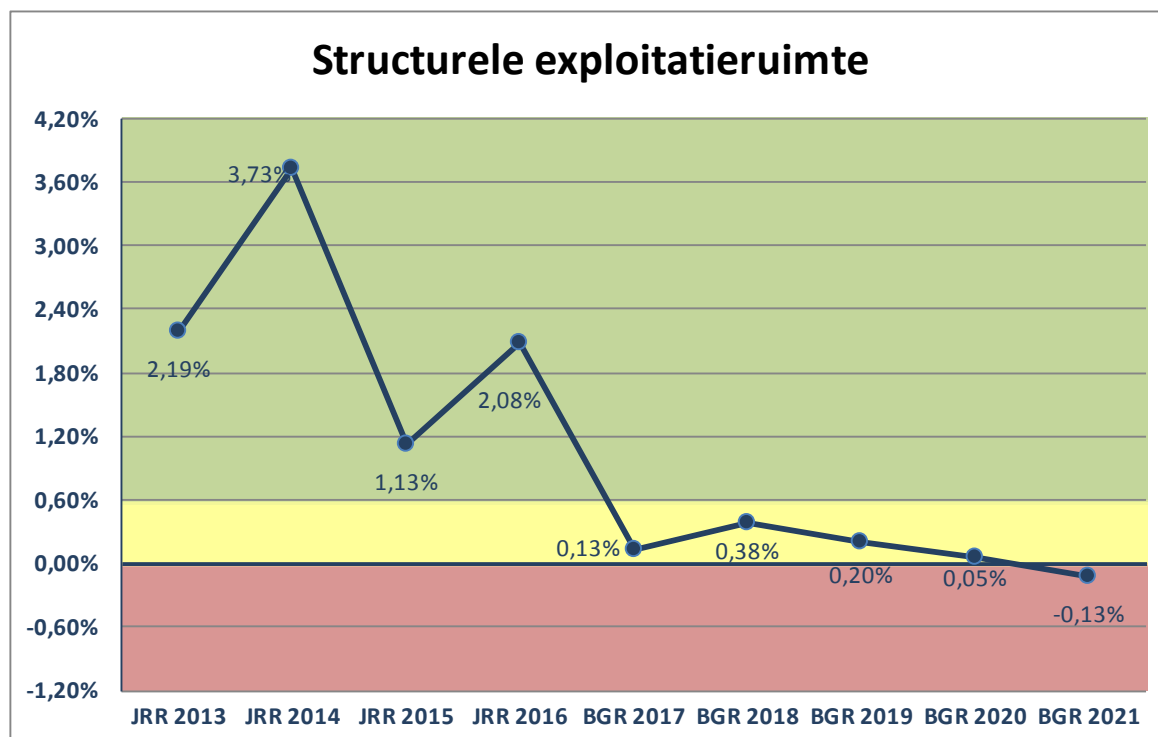
Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en eigen belastinginkomsten. Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld de personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen.

structurele exploitatieruimte	JRR 2016	BGR 2017	BGR 2018
A) Totale structurele lasten (excl. reserves)	40.846.500 N	40.022.000 N	42.159.500 N
B) Totale structurele baten (excl. reserves)	42.021.000 V	40.249.500 N	42.268.500 V
C) Totale structurele toevoegingen aan de reserves	2.001.000 N	964.500 N	929.000 N
D) Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	1.719.000 V	789.500 N	980.000 V
E) Totale baten (excl. reserves)	42.973.500 V	40.249.500 N	42.134.000 V
Structurele exploitatieruimte $((B-A)+(D-C))/E*100\%$	2,08%	0,13%	0,38%

in euro's

Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Dit is in Rhenen het geval.

In onderstaande grafiek is de ontwikkeling van de structurele exploitatieruimte over de jaren 2013-2021 weergegeven.

De fluctuatie tussen de jaren 2013-2017 in de grafiek wordt met name veroorzaakt door het verschil tussen jaarrekening en begroting. Gemeenten begroten behoudend en het rekeningresultaat is daardoor vaak hoger dan het begrote resultaat. Bij een hoger resultaat is de uitkomst van het kengetal hoger.

De substantiële daling tussen de jaarrekening 2014 en 2015 heeft twee oorzaken. Ten eerste was het structurele resultaat in 2014 hoger dan in 2015. Daarnaast zijn de baten vanaf 2015 substantieel gestegen door de decentralisaties. Aangezien het kengetal wordt berekend door het structurele resultaat te delen door de baten, daalt het kengetal bij hogere baten.

De voorliggende meerjarenbegroting 2018-2021 laat een aflopend meerjarig beeld zien waarbij de structurele exploitatieruimte daalt tot onder de onvoldoende norm van 0,0%. Dit heeft alles te maken met het relatief kleine begrotingstekort in 2021 van € 53.500 (zie hoofdstuk 1.3 en hoofdstuk 2). Bij de begroting 2017-2020 lieten die begrotingsjaren nog een stijgende lijn zien naar uiteindelijk 0,85% in 2020. Die stijgende lijn uit de begroting van vorig jaar is nu gewijzigd in een dalende lijn door onder meer het opnemen van een ingroeimodel met een oplopende taakstelling om te wettigen aan het verdwijnen vanaf 2022 van de precario opbrengsten over kabels en leidingen (zie paragraaf 1.3).

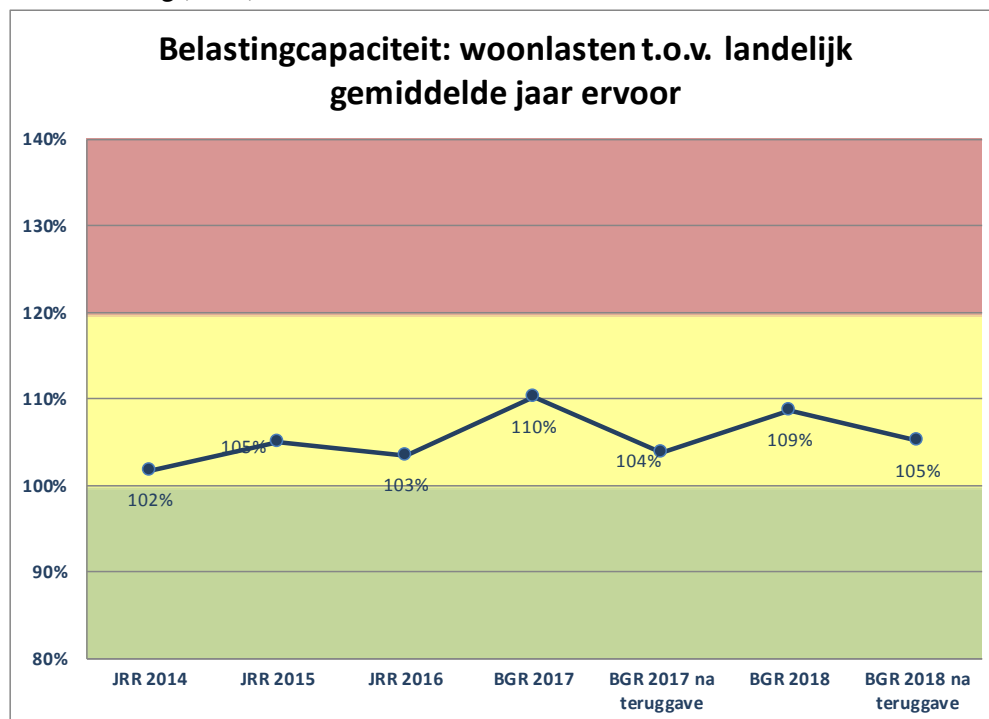
5 - Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt berekend door de totale woonlasten van een gemiddeld gezin met een woning met een gemiddelde WOZ-waarde in jaar t te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1 in door dit uit te drukken in een percentage. In Rhenen zitten we vrij dicht bij de gemiddelde woonlast in Nederland.

Belastingcapaciteit	JRR 2016	BGR 2017	BGR 2018	BGR 2018 na teruggave
A) OZB lasten voor een gemiddeld gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	364 N	369 N	369 N	369 N
B) Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	196 N	219 N	200 N	194 N
C) Afvalstoffenheffing voor een gezin	181 N	208 N	216 N	197 N
D) Eventuele heffingskorting	0 N	0 N	0 N	0 N
E) Totale woonlasten voor een gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C-D)	741 N	796 N	786 N	760 N
F) Woonlasten landelijk gemiddelde voor gezin in t-1	716 N	723 N	723 N	723 N
Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde jaar ervoor (E/F)	103%	110%	109%	105%

in euro's

In onderstaande grafiek is de ontwikkeling van de belastingcapaciteit over de jaren 2014-2018 weergegeven. De weergegeven periode voor dit kengetal is korter dan van de andere kengetallen, omdat voor dit kengetal enerzijds indicatoren benodigd zijn die voor 2014 nog niet werden bijgehouden en anderszijds de landelijke gemiddelde woonlasten van 'jaar -1'. 2017 is het meest recente jaar waarvan dit landelijke gemiddelde bekend is. Voor de jaren 2017 en 2018 zijn twee waarden weergegeven: voor en na de belastingteruggave op de rioolheffing (2017 en 2018) en afvalstoffenheffing (2018).

De belastingcapaciteit blijft gedurende de weergegeven periode vrij stabiel. Hoewel het percentage net boven de 100% van het landelijk gemiddelde is, moet hierbij wel worden opgemerkt dat vergeleken wordt met het landelijk gemiddelde van het jaar ervoor. Zo worden onze woonlasten 2018 vergeleken met de landelijk gemiddelde woonlasten van 2017. Gesteld kan worden dat de woonlasten in de gemeente Rhenen dus ongeveer gelijk zijn aan het landelijk gemiddelde.

Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat in alle weergegeven jaren sprake is van een belastingteruggave op de afvalstoffen- en/of rioolheffing. Uit de hiervoor weergegeven tabel en grafiek blijkt dat zonder deze belastingteruggave in 2018 het percentage ten opzichte van het landelijk gemiddelde met 109% ruim boven de 100% uitkomt. Voor een uitgebreide toelichting op de woonlasten verwijzen wij naar de paragraaf lokale heffingen.